

Interpretive Rating and Effective Development of Disclosure Mechanisms Based on Financial Managers' Personality Traits

Seyed Ali Soltanzadeh¹, Amir Shams², Mohsen Dastgir³

Received: 2025/04/21

Accepted: 2025/06/08

Research Paper

Abstract

One of the fundamental foundations of the success of companies is having competent and efficient managers. The competence of managers depends more on their behavior, personality traits, and attitude than on their knowledge and skills. Voluntary disclosure means providing information transparency for investors, so that they can make better financial decisions and reduce information asymmetry. The aim of this study is to effectively develop voluntary disclosure based on the personality traits of managers of Iranian capital market companies. In this study, meta-analysis was used with the participation of 15 accounting experts at the university level to identify the components (disclosure dimensions) and research propositions (themes of the personality traits of financial managers). In the quantitative part, the components and propositions identified in the form of matrix questionnaires were evaluated by 20 financial managers of capital market companies using interpretive rating (IRP). The results of the study showed that self-control and responsibility are the most influential factors among other statements of the personality traits of financial managers. This result shows that under the existence of responsibility and self-control of company managers, the importance of legal mechanisms in disclosure can lead to increased information transparency to protect the interests of investors.

Keyword: disclosure mechanisms, personality traits of managers, capital market, Interpretive rating matrix

JEL Classification: G02, M41

Background and Purpose: The literature on accounting disclosure is diverse and examines various issues, such as corporate disclosure matters, looking at mandatory, voluntary, or both items. While some studies examine corporate disclosure for private sector companies, others have focused on the public and non-profit sectors. In all of these studies, voluntary disclosure plays a central role, yet disclosure is a theoretical concept that is difficult to measure directly. One of the fundamental foundations of the success of companies is having competent and efficient managers. The competence of managers depends more on their behavior, personality traits, and attitude than on their knowledge and skills. Voluntary disclosure involves creating information transparency for investors to make financial decisions and reducing information asymmetry. This research aims to effectively develop voluntary disclosure based on the managers' personality traits in Iranian capital market companies.

Methodology: In this study, meta-analysis was used to identify components (disclosure dimensions) and research propositions (themes of financial managers' personality traits) with

1. PhD Candidate, Department of Accounting, IS.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (Email: s.soltanzadeh@iau.ir)

2. Assistant Prof, Department of Accounting, NE.C., Islamic Azad University, Neyshabur, Iran (Corresponding Author). (shams1122@iau.ac.ir)

3. Prof, Department of Accounting, IS.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (dastmw@iau.ac.ir)

the participation of 15 accounting experts at the university level. In the quantitative part, the components and propositions identified in matrix questionnaires were evaluated by 20 financial managers of capital market companies using interpretive ranking (IRP). In terms of the result classification, this research is classified as developmental research because the theoretical inconsistency in the concepts and theories related to this field has led this research to seek to identify the most effective disclosure dimension based on the existence of financial risks of investors in capital market companies. On the other hand, based on the type of data, this research is composite because in the qualitative part, through theoretical screening based on the meta-composition analysis method, this research seeks to identify the disclosure components and propositional themes of investors' financial risks, and then in the quantitative part, through polar matrix analysis based on the multi-criteria decision-making method, it examines a model of determining the most important disclosure dimension. Usually, one of the decision-making processes is based on the component and proposition, which are examined in matrix analysis and based on pairwise comparisons.

Findings: The study results showed that the proposition of responsibility and self-control are the most influential themes that strengthen the focus on legal mechanisms as a component of the disclosure paradigm. This result shows that under the responsibility and self-control of company managers, the importance of legal mechanisms in disclosure can lead to increased information transparency to protect the interests of investors.

Discussion: This study examined the impact of financial managers' personality traits on the effectiveness of disclosure mechanisms and financial information transparency, and its findings contributed to a deeper understanding of the role of personality traits in improving disclosure processes. The study results indicate that specific personality traits, including responsibility and self-control, directly impact the quality and effectiveness of disclosure. This conclusion, in comparison with previous research and the field of practical recommendations for organizations, presents new dimensions of the impact of personality traits on financial transparency. Comparing the results of this research with previous research shows that the findings are in line with the results of previous research on the impact of personality traits on financial transparency and disclosure mechanisms. The research of [Shams et al. \(2019\)](#) and [Tajik et al. \(2023\)](#) have examined the impact of personality traits on financial decisions, and their results also show that managers' personality traits can affect transparency and the quality of disclosure. These studies emphasize that traits such as responsibility and self-control effectively reduce financial violations and improve strategic decisions. At the international level, the research of [Kumar et al. \(2023\)](#) has also examined the impact of personality traits on financial decisions and has presented similar findings. These studies show that certain personality traits can significantly impact financial behaviors and information transparency. They have particularly emphasized the importance of personality traits in investment decisions and risk-taking, which is consistent with the results of the present study.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by [Islamic Azad University, Isfahan \(Khorasgan\) Branch](#). This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#)

رتبه‌بندی تفسیری و توسعه اثربخش سازوکارهای افشا بر مبنای ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی

سیدعلی سلطانزاده^۱، امیر شمس^۲، محسن دستگیر^۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۸

چکیده

یکی از پایه‌های اساسی موفقیت شرکت‌ها داشتن مدیران شایسته و کارآمد می‌باشد. شایستگی مدیران بیش از آنکه تابع معلومات و مهارت‌هایشان باشد، به نوع رفتار، ویژگی‌های شخصیتی و نگرش آنان وابسته است. افشای داوطلبانه به معنای فراهم کردن شفافیت اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران است، تا آن‌ها بتوانند تصمیم‌های مالی بهتری بگیرند و از عدم تقارن اطلاعاتی کاسته شود. هدف این پژوهش توسعه اثربخش افشای داوطلبانه بر مبنای ویژگی‌های شخصیتی مدیران شرکت‌های بازار سرمایه ایران است. در این پژوهش به منظور شناسایی مؤلفه‌ها (ابعاد افشا) و گزاره‌های پژوهش (مضامین ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی) از تحلیل فراترکیب و با مشارکت ۱۵ نفر از خبرگان رشته حسابداری در سطح دانشگاهی استفاده شد. در بخش کمتی مؤلفه‌ها و گزاره‌های شناسایی شده در قالب پرسش‌نامه‌های ماتریسی توسط ۲۰ نفر از مدیران مالی شرکت‌های بازار سرمایه مورد ارزیابی رتبه‌بندی تفسیری (IRP) قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد، خودکنترلی و مسئولیت‌پذیری تأثیرگذارترین عوامل در بین سایر گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی هستند. این نتیجه نشان می‌دهد تحت وجود مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی مدیران شرکت‌ها، اهمیت وجود سازوکارهای قانونی در افشا می‌تواند به افزایش شفافیت‌های اطلاعاتی جهت حفاظت از منافع سرمایه‌گذاران منجر شود.

کلید واژه: سازوکارهای افشا، ویژگی‌های شخصیتی مدیران، بازار سرمایه، ماتریس رتبه‌بندی تفسیری طبقه‌بندی موضوعی: G02, M41.

۱. گروه حسابداری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (s.soltanzadeh@iau.ir)

۲. گروه حسابداری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران (نویسنده مسئول)؛ (shams1122@iau.ac.ir)

۳. گروه حسابداری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (dastmw@iau.ac.ir)

مقدمه

با تغییر ماهیت بازارها و افزایش سطح رقابت در بازارهای سرمایه، سرمایه‌گذاران، سهام‌داران و تحلیلگران، امروزه ارزش و اهمیت زیادی برای کیفیت و شفافیت برای صورت‌های مالی قائل هستند، چراکه این عوامل را لازمهٔ محافظت از منافع خود تلقی می‌کنند (کامارادین و همکاران^۱، ۲۰۲۰). در واقع در نبود چنین شفافیت‌هایی در بازار رقابتی، کاهش اعتمادپذیری ابعاد درونی بازار و کاهش حفاظت از سهام‌داران را به همراه خواهد داشت که این موضوع زمینه‌ساز افزایش ریسک و عدم تقارن اطلاعات گردیده است و جایگاه اعتبار رقابتی شرکت‌ها را زیر سؤال برده است. بازنگری شکست‌ها و رسوایی‌های بزرگ مالی، طی دو دههٔ گذشته، سبب شده تا شک و تردید قابل‌ملاحظه‌ای راجع به صلاحیت رویه‌های حسابداری بر مبنای الگوواره‌ها یا پارادایم‌های علمی مطرح شود، حوادثی که ضرورت نیاز به تغییر در پارادایم حسابداری را به دنبال داشته است (گری و مؤسلی^۲، ۲۰۰۶، آولو^۳، ۲۰۱۴). ادبیات تحقیق افشای حسابداری متنوع است و انواع مسائل مثل امور افشای شرکت را که به اقلام اجباری، اختیاری و یا هردو می‌نگرد، بررسی می‌کند. در حالی که برخی از مطالعات، افشای شرکتی را برای شرکت‌های بخش خصوصی مطالعه می‌کنند، سایرین بخش دولتی و غیرانتفاعی را موردتوجه قرار داده‌اند. در همهٔ این مطالعات افشای داوطلبانه نقش اصلی را دارد، با این وجود افشا مفهومی نظری است که سنجش مستقیم آن دشوار است. (شمس و مهرآذین، ۱۴۰۳).

از سوی دیگر مدیران شرکت‌ها نقش مهمی در تصمیم‌گیری راهبردی بازی می‌کنند. ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی مدیران ارشد، عامل تعیین‌کنندهٔ مهمی در تصمیم‌گیری مدیریتی هستند. ارزش‌ها، ساختاری روان‌شناختی را در مجموعهٔ انگیزشی نشان می‌دهند، درحالی‌که ویژگی‌های شخصیتی الگوهای ذاتی یا تمایلی هستند که افراد به نمایش می‌گذارند؛ بنابراین، با این که پیشینه و تجربهٔ شخصی، ارزش‌های شخصی را شکل می‌دهد، ویژگی‌های شخصیتی تا حد زیادی از بدو تولد داده می‌شوند و در طول زندگی فرد پایدار در نظر گرفته می‌شوند. ویژگی‌های شخصیتی مربوط به تمایلات طبیعی فرد است (باسیل^۴، ۲۰۱۷) و تأثیر کلی بر رفتار در زمینه‌های مختلف دارد و لذا در توضیح طیف گسترده‌ای از رفتارها کمک می‌کند (برتل و همکاران^۵، ۲۰۱۷).

در نتیجه تحلیل رفتار مدیران می‌تواند به درک بهتر از ارتباط میان شخصیت مدیران و نتایج مالی منجر شود. می‌توان چنین نتیجه گرفت که بهبود سطح هر یک از مؤلفه‌های روان‌شناختی مدیران ارشد می‌تواند موجب بهبود عملکرد تمامی مدیران مالی و درنهایت موجب بهبود نتیجه عملکرد مالی و کیفیت گزارشگری گردد (یعقوبی و ابراهیمی شقاقی، ۱۴۰۳).

این تحقیق به بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی بر اثربخشی سازوکارهای افشا در شرکت‌های بازار سرمایه پرداخته و با استفاده از تحلیل فراترکیب و رتبه‌بندی تفسیری، به شناسایی مؤلفه‌های کلیدی افشا و مضامین تأثیرگذار پرداخته است. هدف اصلی این تحقیق، توسعه و بهینه‌سازی سازوکارهای افشا بر مبنای ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی و ارتقای شفافیت اطلاعاتی برای محافظت از منافع سرمایه‌گذاران است.

1. Kamarudin et al.
2. Gray & Moussalli
3. Awolowo
4. Basil
5. Bertl et al.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

نظریه‌های مالی سنتی مانند نظریه پورتفولیو مدرن، تئوری آربیتراژ و نظریه بازار کارا، فرض‌شان بر این است که بازارهای مالی کامل و شفاف هستند و در هنگام سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاران بسیار منطقی عمل می‌کنند. در مقابل با نظریه‌های سنتی تئوری چشم‌انداز بیان می‌کند که سرمایه‌گذاران از تمام اطلاعات موجود استفاده نمی‌کنند و تصمیم‌های آن‌ها تحت تأثیر تصورات خود از سودمندی خودشان است (کاهن مان و تورسکی، ۲۰۱۳) که منجر به تصمیم‌گیری غیرمنطقی می‌شود (ادیل و همکاران^۱، ۲۰۲۲؛ کومار و همکاران^۲، ۲۰۲۳).

از ویژگی‌های شخصیتی مدیران بر افشای داوطلبانه گزارش‌های مالی مؤثر است. عواملی، همچون احساسات، فرهنگ، شخصیت، دین و ایدئولوژی که نقش بااهمیتی در رفتار افراد در موقعیت‌های مختلف تصمیم‌گیری دارند. (مونت و همکاران^۳، ۲۰۱۱). خصوصیات شخصیتی افراد (مانند مغز و هورمون‌ها) حاکی از آن است که رفتار افراد، به منشأ و خصوصیات شخصیتی آنان بستگی دارد. از این رو، ویژگی‌های شخصیتی افراد، زمینه‌ساز رفتارهای آنان است. رهبری یکی از فرایندهای اصلی هر سازمان محسوب می‌شود و بهره‌وری سازمان، به شیوه‌های رهبری مدیران آن متکی است. مدیران، عامل کلیدی ارتقای عملکرد سازمان‌ها به‌شمار می‌آیند و تصمیم‌هایی که اتخاذ می‌کنند، در شکست یا موفقیت سازمانشان تأثیرگذار است؛ بنابراین، رفتارهای مدیران که برگرفته از خصوصیات شخصیتی آنان است، در محیط سازمانی بر سیر تحول، پویایی و شکوفایی سازمان تأثیر دارند (ساگس و گرابل^۴، ۲۰۱۰). طبق مدل‌های نظریه‌های مالی در بسیاری از مواقع اثر فرهنگ، مذهب و شخصیت را نمی‌توان در تصمیم‌گیری مدیران و سرمایه‌گذاران نادیده گرفت زیرا اثر زیادی بر روند حرکت بازارها دارد (نادری و همکاران، ۱۳۹۵). همان‌طور که ادراک عامل مهمی در تصمیم‌گیری است، شخصیت نیز در این امر دخالت دارد و با توجه به اینکه ویژگی شخصیتی در رفتاری که فرد بروز می‌دهد غیرقابل انکار است می‌توان گفت ویژگی‌های روانی و شخصیتی مدیران بر عملکردشان تأثیرگذار است (لو و موزر^۵، ۲۰۰۸) و تفاوت در ویژگی‌های روانی منجر به عملکردهای متفاوتی می‌گردد. شناخت عوامل روانی مؤثر بر ذهنیت مدیران و به‌کارگیری آن‌ها در رسیدن به اطلاعات باکیفیت، می‌تواند نهایت اعتماد را در بازار برای شرکت ایجاد کند تا هم فرصت سودآوری را از دست ندهند و هم با ارائه اطلاعات باکیفیت رضایت سهام‌داران را جلب نمایند (ایزی و همکاران، ۱۳۹۷).

در ادامه به برخی پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه اشاره می‌گردد:

یعقوبی و ابراهیمی شقاقی (۱۴۰۳) به بررسی تأثیر صفات سه‌گانه تاریک شخصیت مدیران بر عملکرد مالی صندوق‌های سرمایه‌گذاری با تأکید بر عوامل اقتصادی در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند که جهت گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های استاندارد و توزیع آن بین ۳۸۴ خبره، داده‌های نرم‌افزار ره‌آورد نوین، داده‌های سایت بانک مرکزی و گزارش‌های آن استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که نرخ ارز با بازده صندوق‌ها ارتباط معناداری داشته و همچنین صفت ماکیاولیسم، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی نیز با بازده صندوق‌ها ارتباط معناداری داشته است.

رئیزی و همکاران (۱۴۰۳) به بررسی چگونگی تأثیر عوامل شخصیتی بر سوگیری‌های رفتاری پرداختند. روش تحقیق، براساس هدف از نوع کاربردی است و براساس نحوه گردآوری داده‌ها از نوع روش توصیفی از شاخه پیمایشی

1. Adil et al.
2. Kumar et al.
۳. Mount et al.
4. Sages & Grable
5. Lau & Moser

محسوب می‌شود. بر این اساس با طراحی و توزیع پرسش‌نامه میان ۱۳۲ نفر از متخصصان مالی در سطح شهر تهران که به روش تصادفی ساده انتخاب شدند به مطالعه میدانی پرداخته شده است. داده‌ها پس از گردآوری با استفاده از تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار لیزرل تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحلیل‌ها در مجموع نشان داد ویژگی‌های شخصیتی و مؤلفه‌های آن (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی، وجدان و قابلیت سازگاری) بر سوگیری‌های رفتاری تأثیر مثبت و معنی‌داری داشته‌اند.

رفیعی و همکاران (۱۴۰۳) به بررسی تأثیر ویژگی‌های روانی مدیران مالی بر افشای اختیاری اطلاعات پرداختند. این پژوهش از نظر نتایج، کاربردی؛ از نظر هدف، تحلیلی؛ و از نظر دوره زمانی، مقطعی بود. جامعه آماری پژوهش، مدیران مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه آماری براساس فرمول کوکران ۱۳۰ نفر تعیین گردید. برای سنجش افشای اختیاری اطلاعات از پرسش‌نامه پارسیان و همکاران (۱۳۹۷) استفاده شد که شامل ۸ مؤلفه (پیشینه اطلاعاتی، چشم‌انداز آتی، راهبری شرکتی و فرایند داخلی، نوآوری و رشد، اطلاعات فروش و مشتریان، سرمایه انسانی، عملکرد اجتماعی و زیست‌محیطی، اطلاعات مالی) بوده و برای محاسبه ویژگی‌های روانی از پرسش‌نامه پنج‌عاملی شخصیت گلدبرگ (شامل روان‌رنجورگرایی، وجدانی بودن، برون‌گرایی، سازگاری و پذیرا بودن) استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل براساس معادلات ساختاری نشان داد که ویژگی‌های روانی مدیران مالی با افشای اختیاری اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌دار دارد.

تاجیک و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تطبیقی صفات تاریک شخصیت مدیران بر پایداری شرکتی با شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. این مطالعه کاربردی و از نظر روش یک تحقیق توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل فعالان، سرمایه‌گذاران، کارگزاران، متخصصان و کارشناسان ارشد شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران بودند که با راهبرد نمونه‌گیری احتمالی تصادفی ساده ۲۴۰ نفر انتخاب شدند. در این مطالعه، از پرسش‌نامه استاندارد صفات سه‌گانه تاریک شخصیت دوجین کشیف (جوناسون و وبستر، ۲۰۱۰) با سه خرده‌مقیاس ماکیاولیسم (حذف تمام اصول اخلاقی)، خودشیفتگی و روان‌پریشی استفاده شد. پایداری شرکتی نیز شامل دو خرده‌مقیاس ترجیحات زیست‌محیطی و ترجیحات اجتماعی و از تحقیق پلستر و شالتگر (۲۰۲۱) استفاده شد. اختیارات مدیریتی از پرسش‌نامه تحقیق آلبانا (۲۰۱۶) استفاده شد. تحلیل داده‌های پژوهش با مدل معادلات ساختاری و نرم‌افزار smart PLS انجام شد. نتایج حاکی از آن است که صفات تاریک شخصیت مدیران بر پایداری شرکتی تأثیر منفی دارد. حذف اصول اخلاقی بر ترجیحات زیست‌محیطی تأثیر منفی دارد. خودشیفتگی بر ترجیحات زیست‌محیطی تأثیر مثبت دارد. روان‌پریشی بر ترجیحات زیست‌محیطی تأثیر منفی دارد. حذف اصول اخلاقی بر ترجیحات اجتماعی تأثیر منفی دارد. خودشیفتگی بر ترجیحات اجتماعی تأثیر مثبت دارد. روان‌پریشی بر ترجیحات اجتماعی تأثیر منفی دارد. صفات شخصیتی تیره مدیران با تعدیل‌کننده اختیارات مدیریتی بر پایداری شرکتی تأثیر مثبت دارد. صفات شخصیتی تیره مدیران با تعدیل‌کننده اختیارات مدیریتی بر ترجیحات زیست‌محیطی تأثیر منفی دارد ولی این اثر معنادار نشد. صفات شخصیتی تیره مدیران با تعدیل‌کننده اختیارات مدیریتی بر ترجیحات اجتماعی تأثیر منفی دارد.

شمس و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اثر ویژگی‌های شخصیتی مدیران بر تقارن اطلاعاتی با واسطه‌گری افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۶ و نمونه مورد مطالعه شامل ۵۰ شرکت بورس اوراق بهادار تهران بود. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از الگوی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار (PLS3) استفاده شد. به‌منظور اندازه‌گیری ویژگی‌های شخصیتی از پرسش‌نامه شش‌عاملی هگزاکو (۲۰۰۴)،

افشای مسئولیت اجتماعی از چک‌لیست محقق‌ساخته و برای تقارن اطلاعاتی از اختلاف بین قیمت پیشنهادی خرید و قیمت پیشنهادی فروش سهام شرکت‌ها در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شد. نتایج نشان داد که بین صداقت، تواضع، توافق‌پذیری، باوجدان بودن و گشودگی به تجربه و افشای مسئولیت اجتماعی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و همچنین چهار عامل شخصیتی فوق می‌توانند بر تقارن اطلاعاتی با واسطه‌گری افشای مسئولیت اجتماعی مؤثر باشند.

کومار و همکاران (۲۰۲۳) به بررسی رابطه بین سوگیری‌های رفتاری (سوگیری رفتار گله‌ای، سوگیری اعتماد بیش‌ازحد و سوگیری بیزاری از دست دادن) و پنج ویژگی شخصیتی بزرگ پرداختند. یک مطالعه اکتشافی برای کشف ارتباط بین سوگیری‌ها و شخصیت ابداع شد. این مطالعه یک روش ساخت‌یافته را برای اندازه‌گیری سوگیری‌ها ایجاد می‌کند. موضوع‌های اندازه‌گیری اعتماد بیش‌ازحد، بیزاری از دست دادن و سوگیری رفتار گله در این مطالعه مفهوم‌سازی و اعتبارسنجی شدند. ابزار آزمایشی برای ۲۹۴ سرمایه‌گذار ارسال شد و با درصد پاسخ ۶۸٪، ۲۰۰ پاسخ دهنده نظرسنجی را برگرداندند. این مطالعه از تحلیل عاملی تأییدی (CFA) برای اعتبارسنجی پرسش‌نامه سوگیری‌های روان‌شناختی و مدل‌سازی معادلات ساختاری برای تحلیل مسیر استفاده کرد. دو مورد از پنج ویژگی شخصیتی بزرگ، یعنی برون‌گرایی و گشودگی به تجربه، رابطه علی معناداری را با هر سه سوگیری گزارش کردند.

ادیل و همکاران (۲۰۲۲) با در نظر گرفتن تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده (TPB) به دنبال متغیرهایی بودند که بر قصد سرمایه‌گذار برای سرمایه‌گذاری در بازار سهام هند تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، این مطالعه سواد مالی را در مدل گنجانده است تا تأثیر آن بر قصد سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران را بررسی کند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که عوامل TPB یعنی نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک‌شده به‌طور قابل توجهی با اهداف سرمایه‌گذاری مرتبط هستند. علاوه بر این، همراه با اجزای اصلی مدل TPB، سواد مالی نیز در مدل گنجانده شد که قصد سرمایه‌گذاران را بهتر پیش‌بینی کرد.

مطالعات پیشین و نظریه‌های مطرح‌شده نشان می‌دهند که در کنار رویکردهای سنتی مالی که بر عقلانیت کامل سرمایه‌گذاران و شفافیت بازار تأکید دارند، نظریه‌های رفتاری نوین نظیر تئوری چشم‌انداز، نقش قابل توجهی برای عوامل روان‌شناختی و شخصیتی در فرایند تصمیم‌گیری مالی قائل‌اند. در این چارچوب، ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر کیفیت، میزان و شیوه افشای اطلاعات مالی، اهمیت فزاینده‌ای یافته‌اند. شخصیت، سوگیری‌های رفتاری، فرهنگ، مذهب و سایر ویژگی‌های روانی، بر رفتارهای مدیریتی اثرگذار بوده و می‌توانند زمینه‌ساز تفاوت در عملکرد سازمانی و نحوه پاسخ به الزامات افشا باشند. بررسی‌های تجربی نیز حاکی از آن است که صفات شخصیتی مانند ماکیاولیسم، برون‌گرایی، روان‌رنجوری، گشودگی و خودشیفتگی می‌توانند با ابعاد مختلفی از افشای مالی (اعم از اختیاری یا مسئولیت‌پذیرانه) و نیز پایداری شرکتی، رابطه معنادار داشته باشند. از این رو، شناخت و تحلیل دقیق ویژگی‌های روانی مدیران مالی می‌تواند گامی مؤثر در راستای ارتقای اثربخشی سازوکارهای افشا، اعتمادسازی در بازار سرمایه و بهبود عملکرد مالی شرکت‌ها تلقی شود.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر دسته‌بندی نتیجه، جزء پژوهش‌های توسعه‌ای قرار می‌گیرد، چرا که عدم‌انجام تئوریک در باب مفاهیم و تئوری‌های مرتبط به این حوزه، باعث گردیده است تا به دنبال شناخت اثربخش‌ترین بُعد افشا براساس وجود ویژگی‌های شخصیتی مدیران شرکت‌های بازار سرمایه باشد. از طرف دیگر نیز براساس نوع داده، ترکیبی است؛ زیرا در بخش کیفی از طریق غربالگری نظری براساس روش تحلیل فراترکیب، به دنبال شناسایی مؤلفه‌های افشا و

مضامین گزاره ای ریسک‌های مالی سرمایه‌گذاران می‌باشد و سپس در بخش کمی از طریق تحلیل ماتریس قطبی براساس روش تصمیم‌گیری چندمعیاره، الگویی از تعیین مهم‌ترین بُعد افشا را بررسی می‌کند. معمولاً یکی از فرایندهای تصمیم‌گیری براساس مؤلفه و گزاره که در قالب تحلیل ماتریسی و براساس مقایسه زوجی بررسی می‌شوند که یکی از بهترین فرایندهاست، تحلیل اولویت‌بندی تفسیری^۱ **ساشیل (۲۰۰۹)** می‌باشند، که در این پژوهش مبنای تحلیل قرار گرفته است.

در بخش کیفی، این پژوهش از طریق مبنای نمونه‌گیری همگن و به‌صورت گلوله‌برفی، اقدام به انتخاب ۱۵ نفر از متخصصان و خبرگان رشته حسابداری که دارای حداقل ۱۰ سال سابقه و داشتن مقاله در حوزه افشا یا ویژگی‌های شخصیتی باشند، در سطح دانشگاهی نمود تا براساس وجود رویکرد نظری در رابطه با موضوع پژوهش اقدام به مشارکت جهت تعیین مؤلفه‌ها و گزاره‌ها نمایند. همچنین براساس تحلیل فراترکیب، در این بخش از پژوهش‌هایی که در تارگاه‌هایی همچون جهاد دانشگاهی^۲ در ایران، پایگاه نشریات کشور^۳ ایران، مرجع بین‌المللی مقالات روز دنیا^۴، مرجع امرالد^۵ و مرجع آنالین بودند برای تعیین مؤلفه‌ها (ابعاد افشا) و شاخص‌های پژوهش (گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی) استفاده شد. فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات کیفی دیگر مرتبط با موضوع و مشابه آن را بررسی می‌کند. سپس با نگرشی سیستماتیک به ترکیب یافته‌های کیفی پژوهش‌های دیگر، به کشف مقوله‌های جدید و اساسی منجر می‌شود. در فاز دوم، به‌منظور انجام بخش تحلیل تفسیری اولویت‌بندی، از ۲۰ نفر مدیران مالی با حداقل ۱۰ سال سابقه و دارای مسئولیت افشا اطلاعات، شرکت‌های بازار سرمایه خواسته‌شده تا به‌عنوان اعضای گروه کانونی پس از ارزیابی مؤلفه‌ها و گزاره‌های شناسایی‌شده بخش کیفی و تأیید آن‌ها، اقدام به پاسخ به پرسش‌نامه‌های ماتریسی تدوین شده، نمایند. نکته قابل ذکر این است که از آنجایی که تحلیل اولویت‌بندی تفسیری (IRP) یک تحلیل مبتنی بر تجزیه و تحلیلی ماتریسی و تحلیل در عملیات می‌باشد، می‌بایست براساس معیار مشخصی همچون تجربه یا دانش تخصصی توسط مشارکت‌کنندگان صورت پذیرد که براین مبنا از نظر حجم نمونه محدود است. فرایند رتبه‌بندی تفسیری (IRP) روش تصمیم‌گیری چندمعیاره برای اولویت‌بندی عوامل مبتنی بر مقایسه زوجی به روش تفسیری است. مبنای رتبه‌بندی در این روش نیز مانند روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی همان مقایسه زوجی است. گام‌های فرایند رتبه‌بندی ساختاری IRP به‌صورت زیر است:

- شناسایی دو مجموعه از متغیرها
- تعیین روابط مفهومی میان دو مجموعه از متغیرها
- توسعه ماتریس روابط متقابل میان دو مجموعه از متغیرها
- تبدیل ماتریس روابط متقابل به یک ماتریس تفسیری
- انجام رتبه‌بندی و تفسیر رتبه‌ها در قالب تعداد روابط تسلط
- اعتبارسنجی رتبه‌های به‌دست‌آمده
- ارائه گرافیکی رتبه‌های به‌دست‌آمده به‌صورت چارچوب رتبه‌بندی تفسیری
- تفسیر ترتیب رتبه‌ها و استفاده از نتایج به‌منظور پیشنهاد اقدامات کاربردی

1. Interpretive Ranking Process

2. www.sid.ir

3. www.magiran.com

4. www.sciencedirect.com

5. www.emerald.com

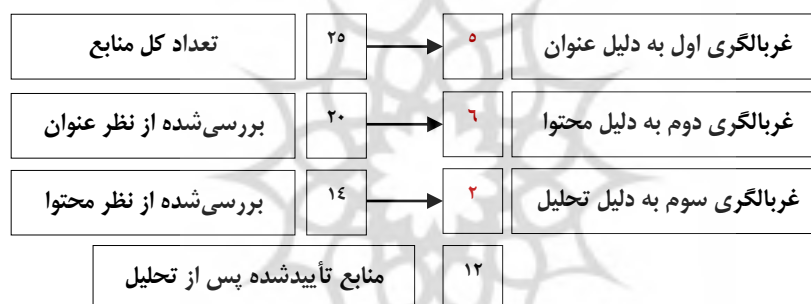
6. onlinelibrary.wiley.com

یافته‌های پژوهش

با هدف ایجاد پیوند بین مؤلفه‌های افشا و گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی شرکت‌ها، از تحلیل فراترکیب استفاده می‌شود تا با تدوین مؤلفه‌ها و گزاره‌های شناسایی شده در قالب چک لیست‌های ماتریسی پژوهش در بخش کمی، وارد فاز تحلیل تفسیری اولویت‌بندی ساشیل شود.

یافته‌های فراترکیب

در این بخش ابتدا می‌بایست از طریق واکاوی در پژوهش‌های مشابه، ابتدا مضامین فراگیر مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی مدیران و افشا از طریق غربالگری محتوایی مشخص گردد. براساس این تحلیل مشخص شد، سه مؤلفهٔ سازوکارهای ساختاری افشا، سازوکارهای فراساختاری افشا و سازوکارهای قانونی افشا دارای بیشترین فراوانی در حوزهٔ افشا هستند. همچنین در خصوص ویژگی‌های شخصیتی مدیران مؤلفه‌های خودکنترلی، ریسک‌پذیری، خودشیفتگی، خودابرازی، برون‌گرایی، مسئولیت‌پذیری و احتیاط‌کاری بیشترین فراوانی را داشتند. در ادامه نحوهٔ استخراج این مؤلفه‌ها تشریح می‌گردد.

شکل (۱). غربالگری پژوهش‌های اولیه

همان‌طور که در شکل (۱) مشخص شده است، کلیهٔ منابع اولیهٔ شناسایی شده ۲۵ مورد است که پس از چند مرحله فرایند غربالگری از نظر محتوا، عنوان و تحلیل در نهایت، ۱۲ پژوهش متناسب با محتوا، عنوان و فرایندهای تحلیلی موردنظر این پژوهش انتخاب شدند. در این مرحله می‌بایست مفاهیم را براساس مضامین فراگیر تفکیک نمود، تا براساس آن از طریق مصاحبه، مضامین پایه و سازمان‌دهنده ایجاد شوند. در این تحلیل و به‌واسطهٔ روش ارزیابی انتقادی با مشارکت خبرگان پژوهش براساس معیارهای اهداف تحقیق پریزما^۱، منطق روش تحقیق، طرح تحقیق، نمونه‌برداری، جمع‌آوری داده‌ها، انعکاس‌پذیری، دقت تجزیه و تحلیل، بیان تئوریک و شفاف یافته‌ها و ارزش تحقیق و براساس کلیدواژه‌های پژوهش، اقدام به تعیین ابعاد و مضامین گزاره‌های می‌شود.

الف) شناسایی سازوکارهای افشا (A)

در این بخش با توجه به توضیح‌های داده شد، اقدام به شناسایی مؤلفه‌های پارادایم افشا با نماد (A) می‌شود. الگوی پیاده‌سازی **کالیزی (۱۹۷۸)**، از طریق غربالگری محتوایی پژوهش‌ها، نسبت به ارجاع هر گزاره در پژوهش‌های

انتخاب شده اقدام می‌شود. جدول (۱) نحوه ارزیابی مؤلفه‌ها را براساس شاخص ۵۰ نمره‌ای در قالب امتیازهای ۱ تا ۵ براساس ۱۰ معیار توضیح داده شده و بر مبنای نظر خبرگان (نمونه بخش کیفی) مورد سنجش قرار می‌دهد.

جدول (۱). فرایند تحلیل حیاتی پژوهش‌های غربال شده

معیارهای ارزیابی انتقادی/پژوهش‌ها	سگس و گرابل (۲۰۱۰)	باسیل (۲۰۱۷)	برتل و همکاران (۲۰۱۷)	مونت و همکاران (۲۰۱۹)	ابدل همکاران (۲۰۲۲)	کومار و همکاران (۲۰۲۳)	شمس و مهرآذین (۱۴۰۳)	ناجیک و همکاران (۱۴۰۲)	ریسی و همکاران (۱۴۰۳)	یعقوبی و ابراهیمی شتافی (۱۴۰۳)	رفیعی و همکاران (۱۴۰۳)	شمس و همکاران (۱۳۹۹)
تأیید ☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
حذف ☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
هدف پژوهش	۲	۱	۴	۲	۴	۳	۳	۴	۳	۳	۳	۴
منطق روش پژوهش	۱	۲	۳	۳	۳	۲	۴	۵	۴	۴	۴	۳
طرح پژوهش	۲	۲	۴	۲	۴	۴	۳	۴	۳	۳	۳	۴
روش نمونه‌گیری	۳	۳	۴	۳	۴	۳	۳	۵	۴	۲	۴	۵
نحوه جمع‌آوری	۳	۱	۳	۳	۵	۴	۳	۵	۳	۳	۴	۵
تعمیم یافته‌ها	۲	۳	۴	۲	۴	۴	۳	۴	۳	۲	۴	۵
اخلاقی	۲	۲	۵	۲	۵	۵	۴	۳	۳	۲	۳	۴
نحوه تحلیل آماری	۳	۲	۴	۴	۵	۴	۴	۳	۳	۲	۴	۴
قابلیت تئوریک	۳	۳	۵	۳	۴	۳	۳	۴	۳	۲	۳	۳
ارزش پژوهش	۲	۲	۴	۳	۴	۴	۳	۴	۳	۳	۳	۴
جمع	۲۳	۲۱	۴۰	۲۷	۴۲	۳۷	۳۳	۴۱	۳۲	۲۶	۳۵	۴۱

امتیازهای ارائه شده براساس شاخص مد، نشان داد، چهار پژوهش باتوجه به اینکه از مجموع ۵۰ امتیاز، زیر ۳۰ دریافت نمودند و برحسب دستورالعمل حدکفایت امتیاز این تحلیل پژوهش‌هایی که امتیاز ۳۰ و بیشتر را کسب نمایند، براساس مدل **کالیزی (۱۹۷۸)** مورد تأیید هستند، حذف گردیدند و به همین دلیل از دور بررسی خارج شدند. در ادامه اقدام به استخراج سازوکارهای افشا می‌شود. براین اساس به منظور تعیین مؤلفه‌های یادشده از روش امتیازی زیر استفاده می‌شود. بر مبنای این روش کلیه معیارهای فرعی استخراج شده از متن مقالات تأیید شده، در ستون جدول نوشته می‌شود. بر مبنای استفاده از هر پژوهشگر از معیارهای فرعی نوشته شده در ستون جدول، علامت «☒» درج می‌شود، سپس امتیازهای ☒ در ستون معیارهای فرعی، باهم جمع می‌شود و امتیازهای بیشتر از میانگین پژوهش‌های انجام شده، به عنوان مؤلفه‌های پژوهش انتخاب می‌شوند.

جدول (۲). فرایند تعیین مؤلفه‌های اصلی پژوهش

محققان	سازوکارهای رفتاری	سازوکارهای ساختاری	سازوکارهای مدیریتی	سازوکارهای فرا ساختاری	سازوکارهای اجتماعی	سازوکارهای قانونی
برتل و همکاران (۲۰۱۷)	-	✓	-	✓	-	-
ایدل همکاران (۲۰۲۲)	-	-	✓	-	-	✓
کومار و همکاران (۲۰۲۳)	-	-	✓	✓	-	✓
شمس و مهرآذین (۱۴۰۳)	✓	✓	-	✓	-	-
تاجیک و همکاران (۱۴۰۲)	✓	✓	-	-	✓	✓
رئیزی و همکاران (۱۴۰۳)	-	✓	-	✓	-	✓
رفیعی و همکاران (۱۴۰۳)	✓	✓	-	✓	✓	✓
شمس و همکاران (۱۳۹۹)	-	✓	-	✓	-	✓
جمع	۳	۶	۲	۶	۲	۶

براساس این تحلیل نیز مشخص شد، سه مؤلفه دارای بیشترین فراوانی هستند و براین مبنا در این پژوهش به‌عنوان معیارهای سازوکارهای افشا بررسی می‌شوند. در این بخش پس از واکاوی در مبانی نظری پژوهش‌های تأییدشده، اقدام به تعریف هریک از مؤلفه‌های شناسایی‌شده طبق جدول (۳) شده است و در قسمت بعد تقابل سازوکارهای افشا با ویژگی‌های شخصیتی مدیران انجام شد.

جدول (۳). سازوکارهای افشا (براساس واکاوی مفاهیم در مبانی نظری پژوهش‌های تأییدشده)

مؤلفه‌ها	نماد	تعاریف
سازوکارهای ساختاری افشا	A1	افشا در نقش کارکردهای درون ساختاری، حوزه‌هایی از ظرفیت‌های نظارت بر عملکردهای مالی شرکت‌ها را در بر می‌گیرد که ضمن کاهش عدم تقارن در افشای اطلاعات فی‌مابین ذی‌نفعان درونی و بیرونی شرکت، سطح قابلیت‌های اعتمادزایی به شرکت‌ها در حوزه‌های مختلف همچون بازار سرمایه را مقبول نگه دارد تا اقتصاد در قالب گردش سرمایه در تولید داخلی شکل پویاتری به خود بگیرد. براین اساس افشا که ابزار متوازن‌کنندهٔ اقتصاد در زیرمجموعهٔ نظام حاکم بر بازارها و نهادهای مختلف تلقی می‌شود که به‌عنوان یک وظیفهٔ نهادی و عمومی، به دنبال جلوگیری از فساد و تقلب می‌باشد.
سازوکارهای فراساختاری افشا	A2	در بخشی دیگر از حوزهٔ وظیفه‌ای افشا، باید محیط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه در پذیرش نقش افشا برای توسعهٔ شفافیت‌ها و عدالت مالی و عملکردی بررسی شود که در این پژوهش سازوکارهای فراساختاری به‌عنوان یک بُعد قابل بررسی نام گرفت. در واقع مقصود از سازوکارهای فراساختاری، سطحی از محیط اجتماعی و شرایط حاکم بر آن از منظر فرهنگی می‌باشد که حساسیت‌های لازم را نسبت به نقض قوانین و حقوق مادی و معنوی افراد توسط صاحب‌منصبان و صاحبان قدرت، درک نمود و در بخش مالی و حسابداری تلاش دارد تا از فساد و ارتشا جلوگیری نماید. مبارزه با پولشویی به‌عنوان یکی از ابعاد مورد تأکید نهادهای بین‌المللی در قرن حاضر است که افشا تلاش دارد تا با بازرسی و جمع‌آوری شواهد و مدارک، از انجام آن تحت هر شرایطی از ضربه زدن به اقتصاد جلوگیری نماید و با افزایش راهکارهایی همچون سوت‌زنی سازمانی، افشای حقایق توسط افراد در نقش کارمند، مدیر، شهروند و ... را از طریق فرهنگ‌سازی و آموزش توسعه بخشند تا ضمن ایجاد شفافیت بتوانند از کارهای خلاف اخلاق همچون اجتناب مالیاتی و بدتر از آن فرار مالیاتی جلوگیری نمایند.

به‌عنوان آخرین بُعد شناسایی‌شده در اثربخشی افشا در حفاظت از منافع سرمایه‌گذاران، سازوکارهای قانونی قرار دارند که حوزه تخصصی و بازرسی افشا را به تصویر می‌کشد. در این سازوکار، افشا به واسطه جایگاه و تعریف نقشی که برای آن صورت گرفته است، می‌تواند به تسریع مسیر دادرسی براساس جمع‌آوری شواهد و مدارک تملکات مالی واحد حسابداری و شرکت‌های تحت آن کمک نماید تا دعاوی حقوقی را در قالب سیر سریع یک فرایند حقوقی حل و فصل کند. در واقع افشا در این نقش تلاش می‌کند تا هرگونه عمل خلاف استانداردهای حرفه‌ای و خلاف قوانین مربوط همچون قانونی اساسی یا قانون تجارت را تعیین نماید و با رفتارهای سهل‌انگارانه یا عمدی مقصران یک تخلف مالی و حسابداری در حدود قوانین برخورد کند.

A3

ب) شناسایی گزاره‌های شخصیتی مدیران (B)

همانند مراحل فوق و با پیروی از روش ارزیابی انتقادی در این بخش گزاره‌های شخصیتی مدیران نماد (B) مشخص می‌گردد. جدول (۴) نحوه ارزیابی مضامین گزاره‌ای را براساس شاخص ۵۰ نمره‌ای در قالب امتیازهای ۱ تا ۵ براساس ۱۰ معیار توضیح داده شده سنجیده می‌شود.

جدول (۴). فرایند تحلیل حیاتی پژوهش‌های غربال شده

مقاله‌ها	اهتمام	مطابق روش	طرح تحقیق	نمونه‌داری	جمع‌آوری داده‌ها	انعکاس‌پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل	بین‌توزیک و شفافیت یافته‌ها	ارزش تحقیق	جمع
یعقوبی و ابراهیمی شقاقی (۱۴۰۳)	۴	۵	۴	۴	۴	۳	۴	۴	۴	۴	۴۰
برتل و همکاران (۲۰۱۷)	۲	۳	۲	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۳	۲۳
ایدل همکاران (۲۰۲۲)	۳	۳	۳	۳	۳	۴	۳	۳	۳	۵	۳۳
کومار و همکاران (۲۰۲۳)	۴	۳	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۳۹
باسیل (۲۰۱۷)	۲	۲	۲	۱	۲	۳	۲	۳	۳	۲	۲۲
شمس و مهرآذین (۱۴۰۳)	۴	۴	۴	۵	۴	۳	۴	۴	۴	۴	۳۹
تاجیک و همکاران (۱۴۰۲)	۴	۵	۵	۳	۴	۳	۳	۳	۴	۴	۳۸
رئیزی و همکاران (۱۴۰۳)	۵	۳	۴	۳	۴	۳	۴	۳	۴	۴	۳۷
رفیعی و همکاران (۱۴۰۳)	۵	۵	۴	۵	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴۳
شمس و همکاران (۱۳۹۹)	۴	۴	۳	۴	۴	۴	۳	۳	۴	۴	۳۷

امتیازهای ارائه‌شده براساس شاخص مد، نشان داد، از مجموع ۱۰ پژوهش مرتبط با شناسایی گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران، ۲ پژوهش باتوجه به اینکه از مجموع ۵۰ امتیاز، زیر ۳۰ دریافت نمودند و برحسب دستورالعمل حد کفایت امتیاز این تحلیل پژوهش‌هایی که امتیاز ۳۰ و بیشتر را کسب نمایند، مورد تأیید هستند، حذف گردیدند و به همین دلیل از دور بررسی خارج شدند. در ادامه اقدام به استخراج گزاره‌های پژوهش می‌شود. براین اساس به‌منظور تعیین گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی از روش امتیازی زیر استفاده می‌شود. نتایج از تأیید ۷ گزاره ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی بر مبنای اطلاعات براساس حد بالای توزیع فراوانی حکایت دارد. در این بخش پس از واکاوی در مبنای نظری پژوهش‌های تأییدشده، اقدام به تعریف هریک از گزاره‌های شناسایی‌شده طبق جدول (۵) شده است.

جدول (۵). گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی

گزاره‌ها	نمادها	تعاریف
خودکنترلی (Self-Control)	B1	توانایی مدیران در کنترل تکانه‌ها و تصمیم‌های آنی.
ریسک‌پذیری (Risk-Taking)	B2	تمایل مدیران به پذیرش یا اجتناب از ریسک.
خودشیفتگی (Narcissism)	B3	تمرکز مدیران بر منافع شخصی و تمایل به دیده شدن.
خودابرازی (Self-Expression)	B4	تمایل مدیران به بیان نظرات و عقاید شخصی.
برون‌گرایی (Extraversion)	B5	تمایل مدیران به تعاملات اجتماعی بیشتر و ارتباطات گسترده.
مسئولیت‌پذیری (Conscientiousness)	B6	تمایل مدیران به انجام دقیق و کامل وظایف.
احتیاط‌کاری (Prudence)	B7	تمایل مدیران به محافظه‌کاری و افشای کمتر اطلاعات.

تحلیل اولویت‌بندی تفسیری (IRP)

حال به منظور تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری «SSIM» مقایسه‌های زوجی گزاره‌های پژوهش در جدول (۶) ارائه شده است. برای مقایسه‌های زوجی i امین شاخص به صورت دوبه‌دو با تمام عناصر از $(1 + i)$ ام تا n ام مقایسه گردیدند. برای هر ارتباط پاسخ بله «Y» یا خیر «N» داده شده و در صورت پاسخ مثبت، دلیل آن بیان می‌گردد. در این صورت منطق تفسیری روابط زوجی به فرم پایهٔ علمی منطقی تفسیری ارائه شده است. در این مرحله روابط به صورت ماتریس دستیابی به صورت «۱» یا «۰» وارد می‌شوند که در جدول (۶) ارائه شده‌اند.

جدول (۶). ماتریس دستیابی

	خودکنترلی	ریسک‌پذیری	خودشیفتگی	خودابرازی	برون‌گرایی	مسئولیت‌پذیری	احتیاط‌کاری
	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7
خودکنترلی	1	0	1	1	1	1	0
ریسک‌پذیری	0	1	0	0	1	0	0
خودشیفتگی	1	0	1	0	1	0	0
خودابرازی	1	1	1	1	1	0	0
برون‌گرایی	0	0	0	0	1	0	1
مسئولیت‌پذیری	1	1	1	1	1	1	1
احتیاط‌کاری	0	0	0	0	0	1	1

پس از تعیین اثربخش‌ترین مؤلفه‌های پژوهش در این بخش با ارجاع به جدول (۶) نسبت به تعیین مجموعه شاخص‌های خروجی، ورود و عناصر مشترک جهت تدوین مدل سلسله‌مراتبی «TISM» یعنی مدل لایه‌های ساختاری اقدام می‌گردد.

جدول (۷). مجموعه شاخص خروجی، ورودی و عناصر مشترک گزاره‌ها

گزاره‌ها	اختصار	گزاره خروجی	گزاره ورودی	عناصر مشترک	سطح
خودکنترلی	B1	1,2,3,4,5,6	1,6	1,6	سطح ششم VI
ریسک‌پذیری	B2	2,5	1,2,3,4,6	2	سطح سوم III
خودشیفتگی	B3	2,3,5	1,3,4,6	3	سطح چهارم IV
خودابرازی	B4	2,3,4,5	1,4,6	4	سطح پنجم V
برون‌گرایی	B5	5,7	1,2,3,4,5,6	5	سطح دوم II
مسئولیت‌پذیری	B6	1,2,3,4,5,6,7	1,6,7	1,6,7	سطح ششم VI
احتیاط‌کاری	B7	6,7	5,6,7	6,7	سطح اول I

همان‌طور که مشخص شد، دو گزاره خودکنترلی (B1) و مسئولیت‌پذیری (B6) دارای تأثیرگذارترین گزاره در بین سایر گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی می‌باشد. همچنین مشخص شد، کم‌اثرترین گزاره احتیاط‌کاری «B7» می‌باشد که نشان می‌دهد نقش چندانی در تصمیم‌های مدیران مالی ندارند.

تقابل سازوکارهای افشا با ویژگی‌های شخصیتی مدیران

همان‌طور که تشریح شد، در بخش کیفی پژوهش، مؤلفه‌های افشا (A) و گزاره‌های ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی (B) تعیین شدند. در این بخش باهدف تأثیرگذاری سطر «i» بر ستون «j» و یا برعکس و یا متقابل، اقدام به انجام فرایندهای مربوط به این تحلیل می‌شود. حال با هدف ایجاد تفسیر تقابل سازوکارهای افشا با ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی جدول زیر ارائه می‌شود. لذا ابتدا پرسش‌نامه ماتریسی به ترتیب زیر تعیین می‌شود:

جدول (۸). ماتریس متقابل پارادایم افشا با ریسک سرمایه‌گذاران

گزاره‌ها	احتیاط‌کاری	مسئولیت‌پذیری	برون‌گرایی	خودابرازی	خودشیفتگی	ریسک‌پذیری	خودکنترلی	A/B
مؤلفه‌ها	B7	B6	B5	B4	B3	B2	B1	
سازوکارهای ساختاری	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	A1
سازوکارهای فراساختاری	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	A2
سازوکارهای قانونی	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	A4

ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی

جدول (۹) تفسیر تقابل سازوکارهای افشا با ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی را به‌صورت تفسیری و براساس جدول (۸) نشان می‌دهد.

جدول (۹). تحلیل تفسیری ماتریس متقابل پارادایم افشا با ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی

B7	B6	B5	B4	B3	B2	B1	
وجود احتیاط‌کاری عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای ساختاری			وجود خودابرازی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای ساختاری	وجود خودشیفتگی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای ساختاری	وجود ریسک‌پذیری عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای ساختاری		A1
وجود احتیاط‌کاری عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای ساختاری	وجود مسئولیت‌پذیری عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای فراساختاری	وجود برون‌گرایی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای فراساختاری			وجود ریسک‌پذیری عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای فراساختاری افشا		A2
			وجود خودابرازی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای قانونی		وجود ریسک‌کنترلی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای قانونی	وجود خودکنترلی عاملی برای تمرکز بر سازوکارهای قانونی	A3

سازوکارهای افشا

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق به بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی بر اثربخشی سازوکارهای افشا و شفافیت اطلاعات مالی پرداخته و یافته‌های آن به درک عمیق‌تری از نقش ویژگی‌های شخصیتی در بهبود فرایندهای افشا کمک کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که ویژگی‌هایی مانند مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی به‌عنوان عوامل کلیدی شخصیتی، نقش مؤثری در ارتقای کیفیت افشای اطلاعات مالی دارند. براساس تحلیل رتبه‌بندی تفسیری (IRP)، این دو ویژگی تأثیرگذارترین مؤلفه‌ها در میان سایر ویژگی‌های شناسایی‌شده بودند. این نتایج بیانگر آن است که تقویت این ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به شفافیت بیشتر اطلاعات مالی، کاهش عدم‌تقارن اطلاعاتی و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران منجر شود. این نتیجه‌گیری در مقایسه با تحقیقات پیشین و در زمینهٔ توصیه‌های عملی به سازمان‌ها، ابعاد جدیدی از تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر شفافیت مالی را ارائه می‌دهد. مقایسهٔ نتایج این تحقیق با پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که یافته‌های این تحقیق همسو با نتایج تحقیقات قبلی در زمینهٔ تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر شفافیت مالی و سازوکارهای افشا هستند. پژوهش‌های شمس و همکاران (۱۳۹۹) و تاجیک و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر تصمیم‌های مالی پرداخته‌اند و نتایج آن‌ها نیز نشان می‌دهند که ویژگی‌های شخصیتی مدیران می‌توانند بر شفافیت و کیفیت افشا تأثیرگذار باشند. این تحقیقات تأکید می‌کنند که ویژگی‌هایی مانند مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی به‌عنوان عوامل مؤثر در کاهش تخلفات مالی و بهبود تصمیم‌های راهبردی مطرح

هستند. در سطح بین‌المللی، پژوهش **کومار و همکاران (۲۰۲۳)** نیز به بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر تصمیم‌های مالی پرداخته و یافته‌های مشابهی را ارائه داده است. این تحقیقات نشان می‌دهند که ویژگی‌های شخصیتی خاص می‌توانند تأثیر قابل‌توجهی بر رفتارهای مالی و شفافیت اطلاعات داشته باشند. آن‌ها به‌ویژه بر اهمیت ویژگی‌های شخصیتی در تصمیم‌های سرمایه‌گذاری و ریسک‌پذیری تأکید کرده‌اند که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی دارد. مقایسه یافته‌های تحقیق با پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که تأثیر مثبت ویژگی‌های شخصیتی بر کیفیت افشا تأیید شده است. مشابهت نتایج در سطح بین‌المللی نیز نشان‌دهنده هم‌راستایی بین‌المللی در تأکید بر اهمیت مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی در تصمیم‌گیری‌های مالی است. با این حال، برخلاف برخی تحقیقات که بر هوش هیجانی یا ریسک‌پذیری تمرکز داشتند، این تحقیق تمرکز ویژه‌ای بر نقش تنظیم درونی و تعهد اخلاقی مدیران دارد که تمایز مهمی به شمار می‌رود.

با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهادها زیر برای بهبود سازوکارهای افشا و شفافیت مالی در سازمان‌ها ارائه می‌شود:

سازمان‌ها باید برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای را برای مدیران مالی طراحی کنند که بر تقویت ویژگی‌های شخصیتی مثبت مانند مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی تمرکز داشته باشد. این آموزش‌ها می‌توانند شامل کارگاه‌های آموزشی، جلسات مشاوره و دوره‌های توسعه فردی باشند.

سازمان‌ها باید سیاست‌های افشا را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که توجه ویژه‌ای به ویژگی‌های شخصیتی مدیران داشته باشند. به‌عنوان مثال، معیارهای ارزیابی عملکرد مدیران مالی می‌تواند شامل ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی مرتبط با شفافیت و صداقت باشد.

برای انتخاب و استخدام مدیران مالی، سازمان‌ها باید از ابزارهای معتبر ارزیابی شخصیت استفاده کنند تا اطمینان حاصل کنند که افراد منتخب دارای ویژگی‌های شخصیتی مطلوب هستند. این ابزارها می‌توانند شامل آزمون‌های روان‌شناسی و ارزیابی‌های شخصیتی باشند.

سازمان‌ها باید سازوکارهای نظارتی داخلی را تقویت کنند و توجه ویژه‌ای به ویژگی‌های شخصیتی مدیران داشته باشند. این سازوکارها می‌توانند شامل بازرسی‌های داخلی منظم، سیستم‌های گزارش‌دهی غیررسمی و نهادهای نظارتی مستقل باشند.

مدیران مالی باید تشویق شوند تا به‌طور داوطلبانه اطلاعات بیشتری را افشا کنند و فرهنگ سازمانی را به سمت شفافیت بیشتر هدایت کنند. این اقدام می‌تواند به کاهش عدم‌تقارن اطلاعاتی و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران کمک کند. به‌علاوه، سازمان‌ها باید راه‌های ارتباطی مؤثری برای افشای اطلاعات ایجاد کنند.

سازمان‌ها باید به‌طور مستمر ویژگی‌های شخصیتی مدیران را پایش و ارزیابی کنند تا تغییرات در این ویژگی‌ها را شناسایی کرده و به‌طور مناسب به آن‌ها پاسخ دهند. این ارزیابی‌ها می‌توانند به شکل دوره‌ای انجام شوند و به سازمان‌ها کمک کنند تا اطمینان حاصل کنند که مدیران آن‌ها همچنان ویژگی‌های شخصیتی مطلوب را حفظ می‌کنند.

در نهایت، تحقیق حاضر تأثیرات قابل توجه ویژگی‌های شخصیتی مدیران مالی بر کیفیت افشا و شفافیت مالی را تأیید کرده و نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی مانند مسئولیت‌پذیری و خودکنترلی می‌توانند بهبودهای معناداری در سازوکارهای افشا و کاهش تخلفات مالی ایجاد کنند. این پژوهش در تمرکز بر نقش مستقیم عوامل روان‌شناختی در سطح فردی (ویژگی‌های شخصیتی مدیر مالی) بر سازوکارهای افشا است؛ امری که در بسیاری از

پژوهش‌های پیشین، صرفاً به‌طور غیرمستقیم و در قالب متغیرهای سازمانی یا کلان بررسی شده بود. پژوهش حاضر با تلفیق پژوهش حسابداری رفتاری و حاکمیت شرکتی، بُعد انسانی و فردی تصمیم‌گیری‌های مالی را پررنگ کرده است. نهادهای ناظر می‌توانند شاخص‌هایی نظیر سابقه رفتاری و ارزیابی‌های شخصیتی در کنار داده‌های مالی، در ارزیابی سطح شفافیت لحاظ شوند. به‌کارگیری پیشنهادهای ارائه‌شده می‌تواند به سازمان‌ها کمک کند تا در راستای ارتقای شفافیت مالی و بهبود تصمیم‌های راهبردی گام‌های مؤثری بردارند. با توجه به اهمیت ویژگی‌های شخصیتی در بهبود کیفیت اطلاعات مالی، سازمان‌ها باید به این جنبه از مدیریت توجه ویژه‌ای داشته باشند و راهبردهای لازم را برای تقویت آن‌ها به‌کار گیرند.

محدودیت‌های پژوهش شامل مواردی چون حجم نمونه محدود در مرحله کمی (۲۰ نفر از مدیران مالی)، تمرکز صرف بر بازار سرمایه ایران و استفاده از ابزارهای کیفی در استخراج مؤلفه‌هاست که ممکن است بر قابلیت تعمیم نتایج تأثیر بگذارد. همچنین، خوداظهاری در پرسش‌نامه‌ها ممکن است به سوگیری در پاسخ‌ها منجر شود. در ادامه، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با استفاده از روش‌های آماری پیشرفته‌تر، جامعه‌های آماری بزرگ‌تر و بررسی تطبیقی بین‌المللی انجام گیرد تا نقش متغیرهای فرهنگی و نهادی نیز در تحلیل‌ها گنجانده شود. به‌علاوه، بررسی سایر ویژگی‌های شخصیتی همچون ریسک‌پذیری، نوع‌دوستی و تاب‌آوری نیز می‌تواند ابعاد جدیدی از این موضوع را روشن کند.

References

- Adil, M., Singh, Y., & Ansari, M. S. (2022). Does financial literacy affect investor's planned behavior as a moderator?. *Managerial Finance*, 48(9/10), 1372-1390.
- Awolowo, I. F. (2014). The Relevance of Forensic Accounting in Mitigating the Audit Expectation Gap. sl. *University of Portsmouth*.
- Basil, S. (2017). *A relational psychodynamic study of arranged marriage*. Adelphi University, The Institute of Advanced Psychological Studies.
- Bertl, B., Pietschnig, J., Tran, U. S., Stieger, S., & Voracek, M. (2017). More or less than the sum of its parts? Mapping the Dark Triad of personality onto a single Dark Core. *Personality and individual differences*, 114, 140-144.
- Colaizzi, P.F. (1978) Psychological research as a phenomenologist views it. In: Valle, R.S. and King, M., Eds., *Existential-Phenomenological Alternatives for Psychology*, Oxford University Press, New York, 48-71.
- Gray, O. R., & Moussalli, S. D. (2006). Forensic accounting and auditing united again: A historical perspective. *Journal of Business issues*, (2), 15-25.
- Izzi, Roya, Gerkaz, Mansour, Saeedi, Parviz, Maatoufi, Alireza, 2018, Presenting a model of accounting information disclosure quality based on the analysis of managers' financial behavior (cognitive psychology perspective), *Accounting and Management Auditing Knowledge*, 7(27), 63-82. (In persian)
- Kahneman, D., & Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk. In *Handbook of the fundamentals of financial decision making: Part I* (pp. 99-127).
- Kamarudin, K. A., Ariff, A. M., & Jaafar, A. (2020). Investor protection, cross-listing and accounting quality. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 16(1), 100179.
- Kumar, V., Dudani, R., & K, L. (2023). The big five personality traits and psychological biases: an exploratory study. *Current Psychology*, 42(8), 6587-6597.
- Lau, C. M., & Moser, A. (2008). Behavioral effects of nonfinancial performance measures: The role of procedural fairness. *Behavioral research in accounting*, 20(2), 55-71.
- Mount, M. K., Barrick, M. R., & Stewart, G. L. (1998). Five-factor model of personality and performance in jobs involving interpersonal interactions. *Human performance*, 11(2-3), 145-165.

- Naderi, S., Banitalebi Dehkordi, B., & Ghazanfari, A. 2016, Investigating the effect of auditors' personality types A, B, C and D on the content of the audit report, *Accounting and Management Auditing Knowledge*, 5(2), 71-86. (In persian)
- Rafiei, A., Ramezani, J., & Khalilpour, M. (1403). Investigating the effect of psychological characteristics of financial managers on voluntary disclosure of information based on the structural equation method. *Accounting and Management Auditing Knowledge*, 13(49), 31-42. (In persian)
- Raisi, L., Rostami Jaz, H., & Bavaqar, M. (2024). Explaining the effect of personality traits on behavioral biases of financial professionals in Iran. *Financial and Behavioral Research in Accounting*, 1(4), 63-78.
- Sages, R. A., & Grable, J. E. (2010). Financial Numeracy, Net Worth, and Financial Management Skills: Client Characteristics That Differ Based on Financial Risk Tolerance. *Journal of financial service professionals*, 64(6).
- Sushil. (2009). Interpretive ranking process. *Global Journal of Flexible Systems Management*, 10, 1-10.
- Shams, A., Mehrazin, A., Masihabadi, A., & Shoorvarzi, M. (2019). The effect of the six-factor personality traits of managers on information asymmetry with the mediation of social responsibility disclosure. *Social Cognition*, 9(1), 173-188. (In persian)
- Shams, A., Mehrazin, A. (2024). Determining and prioritizing voluntary disclosure components to reduce information asymmetry. *Financial Accounting and Auditing Research*, 62(16), 243-264. (In persian)
- Tajik, F., Ebrahimi Shaghaghi, M., & Eslami Mofidabadi, H. (2023). A comparative study of the dark triad of managers' personality traits on corporate sustainability (evidence from Tehran Stock Exchange). *Financial and Behavioral Research in Accounting*, 1(3), 93-114. (In persian)
- Yaghoubi, O., Ebrahimi Shaghaghi, M. (2024). The effect of the dark triad of managers' personality traits on the financial performance of investment funds with emphasis on economic factors in the Tehran Stock Exchange. *Financial and Behavioral Research in Accounting*, 2(4), 111-129. (In persian)